

JAN KOTT, SUURTE LOOJATE VÄÄRILINE INTERPRETEERIJA

□□□□□□ □□□□□□□□

Poola esseist **Jan Kott** (27. oktoober 1914—22. detsember 2001) alustas 1930. aastatel luuletajana, hiljem kirjeldas ta maailma läbi tänapäeva teatri prisma. Tema 1965. aastal ilmunud esseekogumik „Shakespeare, meie kaasaegne” on tõlgitud paarikümnesse keelde (osaliselt ka eesti keelde, aga Nora Kaplinski aastakümneid tagasi valminud tõlge on ikka veel käsikirjas). Sama kaalukas on Kotti teine raamat, 1973. aastal avaldatud „Jumalate söömaaeg”, milles on käsitletuse all kreeka antiiktragöödiad. Mõlemas teoses loeb Kott klassikat tänapäeva teatri kogemusest lähtudes.

Esimene raamat on üsna tuttav ka ihele parimale tänapäeva (Shakespeare'i)-lavastajale Peter Brookile. Kohtumisest Jan Kottiga ja tema Shakespeare'i-raamatust pajatab Brook oma „Nihkuvas vaatepunktis” (ek 1993) peatükis „See juhtus Poolas” (lk 37–38). Et Jan Kotti enda versioon Peter Brookiga kohtumisest erineb veidi tuntud lavastaja omast, siis tooksin järgnevalt ära ka selle: „Brookiga kohtumine kuulub juba teatri- ja kirjanduslukku. Seda lugu on räägitud mitmel moel. Brook tuli Varssavisse oma „Titus Andronicusega” ja tal oli kaasas minule mingeid kirju. Ent ta oli väga hõivatud ning me ei suutnud kuidagi kohtuda. Lõpuks leppisime kokku öise aja pärast mingit suurt vastuvõttu. Läksime vestlema ühte vanalinna trahterisse. Ühel hetkel istus meie (või õigemini küll Brooki) juurde noor näitlejanna. See ei meeldinud aga neiu saatvatele noormeestele. Olukord pingestus üha enam ning lõpuks hakkasid lendama toolid. Kohaletulnud miilits pani meid pokri. Neiu kahjuks eraldi, aga meid Peter Brookiga kokku.

Ja ma pean ütleva, et see oli esimene ja viimane kord, kui meil oli teineteise jaoks kuusseitse tundi aega; kui meid ei katkestanud keegi; kui ei helisenud telefonid ja võisime rahulikult vestelda. Just siis suutsin Brookis huvi äratada oma „Kuningas Leari” kontseptsiooni vastu.” („Rzeczpospolita” 18. IV 1998).

Brooki ja Kotti seob muugi kui huvi Shakespeare'i vastu. Nimelt on mõlemad saanud Kantorinimelise preemia, Peter Brook 1991. aastal ja Jan Kott seitse aastat hiljem. Kui Peter Brook sai preemia väljapaistva teatriloojana, siis Jan Kott raamatu eest „Kadysz. Lehekülgi Kantorist” („Kadysz. Strony o Kantorze”, 1997). „Kadysz” tõsteti esile kui Kantori teatriloome novaatorlikku süvatõlgendust. Oma teosega näitas Jan Kott, et suur teater võib leida ka suure interpreteeri.

„Kadyszis” on ilmunud ka juuresolev „Olemuse teater”, mille esimese osa kandis Kott ette rahvusvahelisel sümposiumil Jugoslaavias Novi Sadis 1982. aastal, tervikilmus esmakordselt ajakirjas „Zeszyty Literackie” 1983, nr 2 pealkirja all „Essentsi teater: Kantor ja Brook” („Teatr esencji: Kantor i Brook”).

Nii nagu Tadeusz Kantor, oli ka Jan Kott juudi sugujuurtega. 1966. aastal sõitis Varssavi ülikooli professor Jan Kott USAsse loenguid pidama ning jäi sinna oma surmani. 1968. aastal Poola Rahvavabariigis vallandunud antisemiitlik kampaania lõikas Jan Kottil tagasitee läbi.

1. detsember
ANDRES TABUN
näitleja — 50

2. detsember
TÕNIS KASK
*mängu- ja dokumentaalfilmide ning
telesarjade režissöör — 75*

3. detsember
TIIU VARIK
estraadilaulja — 60

5. detsember
MADIS KÕIV
füüsik ja näitekirjanik — 75

17. detsember
ÜLEV AALOE
teatritegelane, tõlkija ja dramaturg — 60

18. detsember
SVETLANA DOROŠENKO
näitleja — 50

22. detsember
JUHAN SAAR
luuletaja, laste- ja näitekirjanik — 75

23. detsember
RAIVO JÄRVI
kunstnik ja lavakujundaja — 50

25. detsember
ROMAN BASKIN
*teatrilavastaja, näitleja ja mängufilmide
režissöör — 50*

26. detsember
ETERI KEKELIDZE
teatrikriitik — 60

27. detsember
HELENE SIIMISKER
kirjandus- ja teatrikriitik, -teadlane — 80

30. detsember
MARE PETERSON
näitleja — 50

31. detsember
PEETER BRAMBAT
flötist ja režissöör — 50